

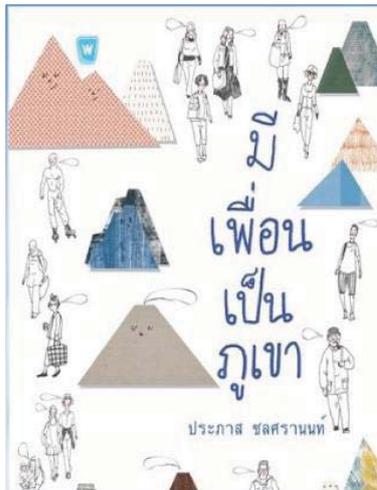
บทวิจารณ์หนังสือ
“มีเพื่อนเป็นภูเขา”

วิจารณ์โดย
สรียา ทับทัน

SAREEYA THABTHAN

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาศิลปศาสตร์ประยุกต์
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
sareeya.th@kmitl.ac.th/th.sareeya@gmail.com

เรื่อง: ประภาส ชลศรานนท์

ภาพ: กาแฟดำไม่เผ็ด

หมวด: INSPIRATION

บริษัท เวิร์คพอยท์ พับลิชซิ่ง จำกัด

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN: 978-615-225-165-8

พิมพ์ครั้งแรกมีนาคม 2558

จำนวน 240 หน้า

ราคาปก 220 บาท

หากเอ่ยถึงหนังสือแนวชีวประวัติบุคคลสำคัญ หลายคนคงมีความคิดว่าต้องเป็นงานเขียนเล่าเรื่องตั้งแต่เด็ก ผ่านความล้มเหลว จนประสบความสำเร็จ ซึ่งมีมากมายบนแผงหนังสือในปัจจุบัน เพราะหนังสือแนวนี้เปรียบเสมือนจี้ไฟเอสนำทาง บอกเคล็ดลับ สูตรสำเร็จ ผู้เคยเดินทางมาก่อน ย่อมรู้ เข้าใจและให้ข้อคิดดี ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าหนังสือชีวประวัติส่วนใหญ่มักไม่ค่อยน่าอ่าน

สำหรับบทความวิจารณ์หนังสือฉบับนี้ ขอนำเสนอหนังสือ “มีเพื่อนเป็นภูเขา” ซึ่งนิยามตัวเองว่าเป็นหนังสือหมวดแรงบันดาลใจ (Inspiration) จากปลายปากกาของผู้ชายนักคิด นักสร้างสรรค์ นักแต่งเพลง นัก...อีกมากมาย เรื่องราวและผลงานที่ผ่านมามากไม่มีใครที่จะไม่รู้จัก “ประภาส ชลศรานนท์”

ภาพประภาส ชลศรานนท์ วาดโดยกาแฟดำไม่เผ็ด

ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้ควรคู่แก่การเสพหลายแง่มุมที่ไม่เพียงอรรถรสจากเรื่องราวที่มีชีวิต คุณค่าจากเรื่องจริงของบุคคลสำคัญนับสามสิบคน ที่เข้าแถวมาให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ ผ่านมุมมองจาก “แว่น” ของประภาส ชลศรานนท์ ที่ตัวหนังสือทุกตัวมีรอยยิ้ม ยังทำให้อ่านสนุก สามารถประยุกต์เข้ากับสถานการณ์รอบตัวได้อย่างดี

แม้กระทั่งการตั้งชื่อหนังสือ “มีเพื่อนเป็นภูเขา” ก็ชวนสงสัยแล้ว บางคนเดาว่าน่าจะเป็นหนังสือนำเที่ยว แยกเป้ตะลุยปีนเขากับเพื่อน แต่ไม่ใช่แน่นอน ชื่อนี้มีนัยซ่อนอยู่ หนังสือเล่มนี้ไม่มีสารบัญ จากคำนำของสำนักพิมพ์เขียนว่าเป็นการรวมเล่มบทความที่ประภาสได้เขียนไว้ เน้นเรื่องของ “คนที่โลกต้องขยาดตามอง” เพราะแก่นความคิดของเขาเหล่านั้น “ไม่ธรรมดา”

ประภาสเริ่มต้นไขข้อข้องใจชื่อเรื่องนี้ก่อนเป็นลำดับแรกว่า

“เคยเป็นอย่างนี้ไหม นั่งคุยกับใครสักคนแล้วรู้สึกเหมือนนั่งคุยกับภูเขา”

ความรู้สึกนี้แปลกแต่ดี คนบางคนอบอุ่นสว่างไสวจนเรารู้สึกว่าอยู่ใกล้แล้วเหมือนเรากำลังอยู่กับสิ่งที่ยิ่งใหญ่ในธรรมชาติ... ครุในที่นี้หลายคนอยู่ในหน้ากระดาษหนังสือ ไม่ได้พบเจอเป็นการส่วนตัว แต่ผลงานอันลึกซึ้งที่ก่อตัวทับถมเป็นเวลานานรวมไปถึงความคงมั่นที่ตั้งตระหง่านในความคิด ก็นับคนเหล่านั้นเป็นครุ แน่แน่นอนว่าเขาแต่ละลูกล้วนเผชิญปัญหาอุปสรรคมานับครั้งไม่ถ้วน ภูเขาเหล่านั้นตั้งตระหง่านขึ้นได้อย่างไร เมื่อเดินเข้าไปร่วมค้นหาชีวิต ยิ่งปีน ยิ่งสูง ก็ยิ่งต้องรับแรงสั่นสะท้านมากขึ้น โดยประสาทเลือกส่งขยายบางแง่มุมที่เราคิดไม่ถึง บางเรื่องเรียบง่าย บางเรื่องอึดอัด บางเรื่องชวนขบคิดว่าหากเป็นเราเองจะแก้ปัญหาและผ่านพ้นเรื่องราวนั้นไปอย่างไร

ภูเขาลูกแรก

ประภาสเปิดเรื่องด้วย “อาจารย์ยะปุชา” พิธีไหว้ครุของนาฏศิลป์ จัดขึ้นที่เวทีคุณพระช่วย ซึ่งเป็นรายการด้านศิลปวัฒนธรรม ในพิธีมีนักแสดง ดารา ศิลปิน ผู้หลักผู้ใหญ่จำนวนมากมาร่วมงาน โดยใช้เวลาดำเนินพิธีร่วม 3 ชั่วโมง ทุกคนนั่งพับเพียบพนมมือ และรอนั่งคุกเข่าให้ครุนำเศียรโขนมาครอบ พร้อมเจิมหน้าผาก เมื่อเสร็จพิธีมีคนถามคุณประภาสว่า “จะครอบครุ จะไหว้ครุต้องมีความอดทนขนาดนี้เชียหรือ” อ่านมาถึงบรรทัดนี้ ผู้วิจารณ์เริ่มนึกถึงนักศึกษาในคณะขึ้นมา และชอบใจกับข้อสังเกตที่เป็นคำตอบของประภาสอยู่ในที่ว่า

ครุสมบัติ แก้วสุจริต ผู้มาเป็นครุทำพิธีนี้ เป็นหนึ่งในครุศิลป์ไม่กี่คนที่ได้รับโปรดเกล้าฯ จากในหลวงให้กระทำพิธีครอบครุ อายุท่านก็เจ็ดสิบกว่า ท่านนั่งนั่งสง่างามพับเพียบท่าเดิมตลอดเวลาที่ทำพิธี รวมถึงต้องท่องมนต์และลูกขึ้นร้ายรำตอนสวมหัวโขนพระพรตฤาษี อีกทั้งท่านต้องหยิบหัวโขนสามหัว ครอบหัวศิษย์ทุกคนเป็นร้อยเป็นพัน จากเก้าโมงกว่า ๆ ถึงบ่ายสามกว่า ๆ ไม่รับประทานอาหาร ไม่ดื่มน้ำ ไม่เข้าห้องน้ำ แต่ดวงตาท่านยังคงเจิดจ้าและเต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตา ประภาสถึงท้ายภูเขาลูกที่หนึ่งนี้ไว้ว่า “ความอดทนของศิษย์นั้นน้อยนิดเมื่อเทียบกับคนเป็นครุ”

นี่เป็นเพียงภูเขาลูกแรกที่ประภาสยกขึ้นมาสรรเสริญ จากนั้นก็ตามมาด้วยชาติลี แซ่ปิ่น ศิลปินตลกผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก ควินซี โจนส์ ผู้ทำเพลง We are the world วิลเลียม เจมส์ นักปรัชญาผู้ริเริ่ม แนวคิดหน้าที่นิยม (Functionalism)

สรียา ทับทัน

วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2558

กษัตริย์โซโลมอน อาณาจักรอิบรู ครูแสงอรุณ รัตกสิกร ครูสอนประวัติศาสตร์ศิลปะ ชงจื้อ ลัทธิขงจื้อ ชุนวู ตำราพิชัยสงคราม ช่างหยู ช่างตัดเสื้อกรรไกรเล็บมังกร จรัล มโนเพ็ชร ศิลปินล้านนา และอีกหลาย ๆ คน ที่ปรากฏเป็นแบบอย่างด้านต่างๆ อาจารย์อดิสร พรศิริกาญจน์ อาจารย์สดีใส พันธุ์มโนมล ครูแอ้ว อรุมา ยุทธวงศ์ คาร์ล บาร์กส์ นักวาดการ์ตูน พงษ์พัฒน์ วิชิบรรจง นริกระจ่าง คันธมาศ ปีเตอร์ เหลียง อากิโอะ โมริตะ ประธานฯ บริษัทโซนี่ เกรแฮม เบลล์ เดอะบิทเทิล จา พนม พนมเทียน ไมเคิล จอร์แดน ไอน์สไตน์ อาจารย์จตุพล ชมพูนิช เฉลียง โทมัส อัลวา เอดิสัน มาร์ติน เชลิกแมน กับเอฟ เอฟ เมเยอร์ วิกเตอร์ อี. แฟรงเกิล สู่ประวัติ ปัทมสุด ชัยยุทธ์ พลายเพ็ชร ฉัตรชัย ดุริยประณีต ขออภัยว่าบุคคลทั้งหมดที่กล่าวมาอยู่ในหนังสือเล่มนี้

หากกล่าวถึงเทคนิคการเขียน ต้องบอกว่าประภาสเป็นคนช่างเล่า ช่างสังเกต ช่างเก็บรายละเอียด และละเอียดละไม่ต่อความรู้สึก ความทรงจำ ในฐานะคนที่เป็นนักคิด นักเขียนจึงมักมีคำถามจากเหล่าเพื่อนสนิท เพื่อนนักร้องที่ใคร่รู้มุมมองประสบการณ์ และวิถีคิด วิถีจัดการของประภาส บางคนปรึกษา บางคนรำพึงรำพัน จะตอบเองทั้งหมด ก็ทำได้ แต่ประภาสเลือกใช้ชีวิตโดยใช้บุคคลที่สาม สอนแต่ไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกสอน ลดทอนความรุนแรงสำหรับบางเรื่องได้เป็นอย่างดี เทคนิคการเขียนที่ประภาสใช้อยู่เป็นประจำ สรุปได้ 5 วิธี คือ คำถามชวนคิด สะกิดด้วยโจทย์ปัญหา พินิจแก่นปัญหา แทรกจากคมคาย ปิดท้ายด้วยรอยยิ้ม แง่บวก

1) **คำถามชวนคิด** การนำคำถามจากทางบ้าน มาเปิดประเด็น แล้วจึงหยิบยกเรื่องราว ชิวประวัติบางช่วงบางตอนของคนที่สำคัญทั้งระดับโลก ระดับประเทศ และคนธรรมดา ๆ ที่พานพบมาเล่า เพื่อสะท้อนแนวทางการแก้ปัญหา การใช้ชีวิตของบุคคลเหล่านั้น ดังตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับการทำงาน การเปลี่ยนงาน การสมัครงาน การเรียน การเงิน การใช้ชีวิตอาทิ

พี่ประภาส

สถานการณ์ภาคใต้น่ากลัวมาก หลบพลาโลบวงระเบิดกันทุกวัน ผมคิดว่าน่าจะมีคนหนุนหลัง ไม่งั้นคงไม่กล้าทำขนาดนี้ ถึงเวลาต้องจัดตำราพิชัยสงครามออกมาแล้วมั้ง นี่เราจะต้องรบกันจริงๆ แล้วใช้ชัยไทยนี้รักสงบ

เมื่อถามแบบนี้ ประภาสก็เลือกตำราพิชัยสงครามมาเล่า

ถึงพี่ประภาส

ในการสัมภาษณ์คนที่มาสมัครงาน อะไรคือเกณฑ์ในการสัมภาษณ์ ถ้าไม่ว่าตำแหน่งเค้าต้องถามเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวว่าแต่งงานหรือยัง หรือถามว่าชอบดูหนังประเภทไหน ฟังดูแล้วเหมือนผู้สัมภาษณ์มีเจตนาอื่นแอบแฝง ดิฉันแน่ใจไม่ได้คิดเอง เพราะเพื่อนดิฉันก็ถูกถามจากผู้สัมภาษณ์ท่านเดียวกัน ตามว่าใช้รถยนต์อะไรอยู่ ใช้มากี่ปีแล้ว ซ่อมรถเองหรือเปล่า ทั้งๆ ที่สมัครในตำแหน่งเกี่ยวกับการเงินแท้ๆ ดิฉันยังแอบมาแซวกันเองเลยว่าหรือบริษัทนี้เขาให้ฝ่ายการเงินดูแลเรื่องรถยนต์ด้วย

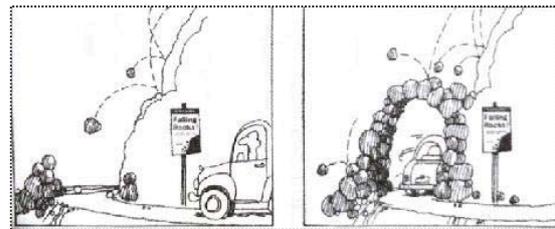
สัมภาษณ์งานมาเกือบปีแล้ว ไม่ทราบพี่ประภาสมีอะไรแนะนำเกี่ยวกับการไปสอบสัมภาษณ์บ้าง

คนหางาน

จากคำถามนี้ ก็ได้แง่มุมงาม ๆ จากช่างหยู ช่างตัดเสื้อสมัยกษัตริย์หมิงซื่อจง

2) **สะกิดด้วยโจทย์ปัญหา** การตั้งโจทย์ขึ้นมาถามผู้อ่านให้บริหารสมอง โดยเปิดเรื่องให้ครุ่นคิดหรือวิธีเดาสุ่ม เช่น

เวลาดูข่าวน้ำท่วม จะเห็นภาพการขนกระสอบทรายมาช่วยกันทางน้ำให้ไหลไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งราคาถูกและสามารถทำขึ้นเองได้ แต่ถ้าสมมติเราอยู่ในพื้นที่ที่ทรายเป็นของหายากเล่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจริงที่ประเทศญี่ปุ่น เราจะใช้วิธีสคูอะไรมาใส่กระสอบแทนทรายได้? จากนั้นก็เล่าเรื่องของบุคคลต่าง ๆ ก่อนจะย้อนกลับมาที่คำถาม หากอยากทราบคำตอบลองดูจากภาพนี้ หากคาใจ ก็เชิญชวนให้อ่านจากหนังสือ “มีเพื่อนเป็นภูเขา” ได้เลย

ภาพการ์ตูนสองช่องของ Peter Liang

3) **พินิจแก่นปัญหา** การเชิญชวนให้อ่าน ตีตรง และพินิจเรื่องราวของบุคคลที่เปรียบดั่ง “ภูเขา” เช่น

กษัตริย์โซโลมอน แห่งอาณาจักรอิบรูกับพระราชโองการแปลก ๆ ที่สั่งให้เหล่าอำมาตย์ที่ปรึกษาสร้างแหวนวิเศษขึ้นวงหนึ่ง และให้แหวนวิเศษวงนั้นมีค่าจารึก ซึ่งจะเป็นคาถาหรือบทสวดใดก็ได้ลงบนแหวน และเมื่อใดที่พระองค์ทอดพระเนตรแหวน แหวนนั้นต้องสามารถเปลี่ยนอารมณ์พระองค์ได้

สรียา ทับทัน

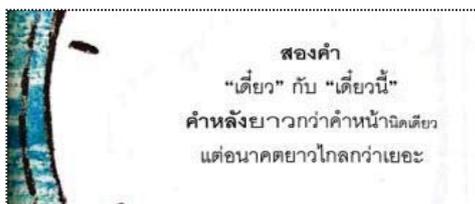
วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2558

เปิดประเด็นมาแบบนี้ก็ชวนสงสัยใคร่รู้ว่าบรรดาอำมาตย์จะสรรหาคำใด บางคนอาจเดาว่าคงไม่มีแหวนวงนั้นถวายเป็นแน่ ขอบอกไว้ว่า มีคำตอบแน่นอน แต่กระบวนการกว่าจะได้คำตอบนั้น แสดงหลักคิด ทางออกของปัญหาอาจเกินคาดแต่แฝงปรัชญาที่น่าคิด

4) **แทรกจากคมคาย** การแทรกคำคม คำกล่าว เป็นของบุคคลต่าง ๆ และของประภาสเอง เช่น

หอยหากไม่เคยเข้าเรียนวิชาขยับขา
ไม่เคยสอบเข้ามหาวิทยาลัยวังกะโดด
และไม่เคยเทคคอร์สไผ่บินใดๆ
แต่หอยหากเดินทางข้ามมหาสมุทรมาแล้ว

เพราะเรามีความทุกข์ เราจึงคิดเตลิดเปิดเปิง หรือ
เพราะเราคิดเตลิดเปิดเปิง เราจึงมีความทุกข์

5) **ปิดท้ายด้วยรอยยิ้ม** การปิดท้ายเรื่องด้วยข้อความเตือนสติ ให้แง่คิด และเป็นด้านบวกเสมอ

“ผมไม่เคยล้มเหลวเลยสักครั้ง ผมกำลังประดิษฐ์หลอดไฟฟ้า แต่บังเอิญต้องใช้กระบวนการทั้งหมด 2,000 ขั้นตอนเท่านั้นเอง” โทมัส อัลวา เอดิสัน

“รบร้อยชนะร้อย ยังหาใช้ความยอดเยี่ยมไม่มี
มิต้องรบแต่ชนะได้ จึงเป็นความยอดเยี่ยม” ชุนวู

“ผู้หญิงจะยิ่งสวย ถ้าเธอมีฝีมือ”

“การเปลี่ยนแปลงไม่ใช่เรื่องใหญ่ มันอยู่ที่ว่าเรามองมันอย่างไร กลัวมัน หรือสนุกกับมัน”

“ชาติที่ประชาชนสร้างงานเขียนระดับงานวิจัยและระดับวรรณกรรมมาก ๆ ก็ไม่ผิดอะไรกับการสะสมอาวุธทางความคิดนั่นเอง”

เสน่ห์ของหนังสือ **“มีเพื่อนเป็นภูเขา”** คือวิธีเขียน วิธีเล่าวิธีชมวดปิดท้ายที่จับต้องได้ อ่านง่าย ตลอดทั้งเล่มจะมีภาพประกอบที่วาดโดย กาแฟดำไม่เผ็ด ซึ่งเป็นนักวาดภาพประกอบที่เป็นที่รู้จัก ลักษณะของภาพดูเรียบง่าย สดใส ตรงกับแนวทางของหนังสือที่เน้นอ่านง่าย ย่อยมาแล้ว รวมถึงมีภาพวาดฝีมือของประภาสให้เห็นในเล่มด้วยเช่นกัน

ภาพชาลี แชปปิน วาดโดยประภาส ชลศรานนท์

หากถามเรื่องความคุ้มค่า แค่นี้ก็เห็นภูเขาแต่ละลูกที่นำมาร้อยเรียงไว้ในเล่มเดียว ก็เกินคำอธิบายแล้ว เชื่อได้ว่าคงมีสักเรื่องสักบท สักประโยคในหนังสือเล่มนี้ที่สะกิดผู้อ่านให้ฉุกคิด ตั้งคำถามของบรรณาธิการที่กล่าวไว้ว่า **“อย่างน้อยที่สุดต้องมีสักประโยคที่จะ “พลิกชีวิต” ของคุณไปชั่ววินาที”** รวมถึงคงทำให้ผู้อ่านอยากรู้จักบุคคลนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งขึ้นอีก หนังสือ **“มีเพื่อนเป็นภูเขา”** จึงสามารถตอบโจทย์ความสนใจใคร่รู้ และสร้างแรงบันดาลใจได้อย่างดีเยี่ยม เพราะแก่นน้ำจิ้มก็ยากที่จะหยุดลิ้มลองแล้ว

สิ่งที่สัมผัสได้ชัดเจนอีกประการคือ ความเป็นศิษย์ที่เคารพครูทุกคนในชีวิต ความรักต่องานที่ทำ จนเห็นทุกสิ่งเป็นครูของตนเสมอ ความใส่ใจต่อเพื่อนรักนักอ่าน และผู้ชื่นชอบผลงานของตน ประภาสจึงขอบคุณคำถามที่ทำให้ตัวเขาเองก็ได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ความถ่อมตนและยังคงครีธาต่อตัวเองไม่เสื่อมคลาย จึงยิ่งทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่า

ใครกำลังร้อนรุ่ม ... ก็ดับร้อนให้

ใครกำลังหมดแรง ... ก็มอบแรงบันดาลใจให้

ใครกำลังพบทางตัน ... ก็ช่วยชี้ช่องทางต่างให้

ใครกำลังสับสน ... ก็จ่ายยาหม่องให้พ้อหายมึนและตั้งหลักกันใหม่

จึงไม่แปลกที่หลายคนจะเรียกผู้ชายคนนี้ว่า “ครู” นับถือว่าเป็น “ครู” สอนและสร้างสรรค์งานชิ้น “ครู” จนใคร ๆ หลายคนต่างยกย่องให้ “ประกาศ ชลศรานนท์” เป็นดั่ง “ภูเขา” ที่ยิ่งใหญ่ เช่นกัน

รายการอ้างอิง

- [1] ประกาศ ชลศรานนท์. 2558. มีเพื่อนเป็นภูเขา.
พิมพ์ครั้งที่ 4. ปทุมธานี: เวิร์คพอยท์.

